

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

י"ח א מ"י פ"ד מה"ל
מעשה הקרבות ה' טו
סגנו לאוין שלח:
י"ב ב מ"י פ"ד מה"ל
פסולי המוקדשין ה'
ג'
ב ג מ"י פ"ד מה"ל
מעשה הקרבות ה' י'
כא ד מ"י פ"ד מה"ל
בכורות ה' י' [מש"ע
י"ד קמ"ג שו"ת ס"ג]:

הגהות מהר"ב רשב"ר

[א] רש"י ד"ה ויפסל
הואלו ונכבד עליו ואיכתיב
י"ב ע"י טורי אגן ויד דוד
ופי":

רבינו חננאל

מנהגו מילי, מי שידור
ולא ישלים עובר בבל
תאחר, שנאמר כי תוד
נדר, וכתוב אחר אומר
ואם נדר או נדבה, מה זה
הנדר נדבה עמו אף זה
הנדר נדבה עמו. הוא ליה
לקרא למיכתב כי תוד
נדר ויין, למה ליה למכתב
ל"י אלהין, אלא כל דבר
שיקרא אדם ל"י, לרבות
הדמין, כגון אם יאמר אדם
דמי עלי חייב לישלם דמי
שוין, אבל אם יאמר אדם
ערכי עלי, כן נאה בך כעור
מערבין אותו כפי שני,
כדכתיב מבן עשרים ועד
כן ששים, ערכו של זכר י'
שקל כסף בשקל הקדוש.
והדמין, כדכתיב אך כל
חום אשר יחריש וגו'.
והקדושות כמשמען. ה' נדר
תאחר לישלמו, הוא הנדר
עצמו ולא חליפין, כלומר
אינו עובר בחליפין,
ואוקימנא חליפי עולה
ושלמים, וכגון שגדו עולה
או שלמים והפרישין קודם
חג המצות, ועברו חג
המצות וחג השבועות
ולא הקריבין, ואחר חג
השבועות נפל בהן מום
וחיללן על אחריים ואמר
אלו חליפי אלו, ועבר חג
השכחות ולא הקריב אלו
שהעמידן תחת הבעלי
מום. הייתם אומרים מאחר
שחילל מום הראשונים
הם באים, כמי שעברו
עליהן ג' רגלים דמי
ולחייבין בבל תאחר,
קמ"ל. כי דרוש ידרשנו,
אלו חטאות ואשמות עולה
ושלמים. לה' אלהין, אלו
צדקות ומעשרות בכור
ומעשר ופסח. מעמד,
זה לקט שכחה ופאה.
והיה בך חטא, בך
חטא ולא בקרבן חטא.
כלומר, הקרבן המאודר
זמן, כשר הוא, ואקשינן
האי סברא מדאחרים
נפקא, דתיבא יכול יהא
בכור שעברה שנתו פסול
כפסולי המוקדשים, ה"ל
ואכלת לפני ה' אלהין
מעשר דגן תירושך
ויצהרך וגו', (מקוש בכור
למעשר כול, מה מעשר
אינו נפסל) כלומר כיון
דכתיב לפני ה' אלהין
תאכלנו שנה בשנה, אם
עובר שנתו נפסל, מקיש
בכור למעשר, מה מעשר
אינו נפסל משנה לחברתה,
אף בכור נמי אינו נפסל
משנה לחברתה. ופרקינן
הני מילי שאינו נפסל מאחר
זמן בכור דלאו] בר הרצאה
הוא, אבל קדישין כגון עולות
וחטאות וכיוצא בהן דבני
הרצאה נינהו, אימא לא
לירצו, קמ"ל ולא בקרבן חטא.

שנתו וזמנו וחד לעברה (1) שנתו ולא זמנו וחד ללא עברה לא שנתו
ולא זמנו ומינהו ההוא נמי יש ליישב דליירי צמותה הפסח שדך
התנאים שמסמיכין אחד קרא אע"ג דנפקי מתרי קראי כדאשכחן צפרק
אלו מציאות (ב"מ ד' ג.) גבי והתעלמת מהם דדריש מיניה כהן והוא
צבית הקצרות זקן ואינו לפי כבודו
או שהיתה שלו מרובה משל צבירו
אע"ג דנפקי מתרי קראי דלא אחי
קרא אלא לחד כדמסיק התם וכן
פ"ק דמגיגה (דף טז.) רגלים פרט
לצעלי קצין והאי קרא גופיה דאס
כשז דרשינן ליה צפרק מי שהיה טמא
אחר הפסח שקרבה שלמים ומוקין לה
בנמנא אחר שחיטה והמיר צו אחר
שחיטה וקרא אסמכתא צעלמא
דפשיטא היא ולא לריכא קרא:
ונאמר אה"ל אל נדר או נדבה.
הוא מני לאתויי מהאי
עניינא גופיה דכתיב ציה (דברים כג)
כאשר נדרת נדבה:

ערכין וחרימין והקדשות. צבולהו
כתיב לה' גבי ערכין כתיב
צערך נפשות לה' (ויקרא טו) וצמרין
חמישי כהן נמי דריש ליה צבורות
צ"פ כל פסולי המוקדשים (ד' ג.).
והקדשות כתיב (שם) איש כי יקדיש
את ציתו קדש לה' וא"ת מהאי טעמא
נמי תיפוק ליה חטאת ואשם ועולה
ושלמים כדדרשינן נמי לקמן בשמעין
מדכתיב לה' אלהין צקרא דמונא
שפתין שנתור וי"ל (1) דלקמן דאית ליה
קרא אחרינא לקדשי צדק הציט מאשר
דצרת מוקין ליה קרא דלה' אלהין
לחטאות ואשמות דמסתבר אצל הכ"ל
אי לאו דכתיב דרוש ידרשנו צחטאת
ואשם הוה מוקמינן צוהו האי קרא ולא
הוה שמעינן ערכין חרימין והקדשות
[ולכא למלפיניה נמי מדרוש ידרשנו
דלא משמע אלח שצא על חטא]:
ממך שהרי הם מוטלין חובה
עליך ועולות ושלמים כגון עולת ראייה
ושלמי חגיגה שהם חובה דלאו נדרים
ונדרות מכי תזור נדר נפקי ומימיה
שלמי חגיגה וראיה זמנא קביעא להו
דעבר הרגל ולא חג אינו חייב
באחריותו וא"כ אס אקרביה אקרביה
וכו' כדאקשינן לעיל גבי פסח וי"ל
דמ"מ היכא דמי חובצא דידהו ולא הקריבם
קאי עלייהו צבל תאחר כיון שלא
נפסלו צכך וי"מ דנפקא להו חטאת
מדכתיב לשון דרישה גבי חטאת

שנתו דמו קמ"ל מנהגו מילי דתנו רבנן יבי
תדור נדר אין לי אלא נדר נדבה מנין נאמר
כאן נדר ונאמר להלן (6) א"ם נדר או נדבה מה
להלן נדבה עמו אף כאן נדבה עמו לה'
אלהין אלו הדמין הערכין והחרימין
והקדשות לא תאחר לשלמו הוא ולא
חילופיו כי דרוש ידרשנו (6) אלו חטאות
ואשמות עולות ושלמים ה' אלהין אלו
צדקות ומעשרות ובכור מעמד (7) זה לקט
שכחה ופאה והיה בך חטא ואלא בקרבן
חטא אמר מר לא תאחר לשלמו הוא ולא
חילופיו חילופי מאי אי חילופי עולה ושלמים
מקרב קרבי אי חילופי חטאת למיתה אולא
אלא מאי חילופיו חילופי תודה דתני (8) רבי
חייא תודה שנתערבה בחמורתה ומתה אחת
מהן חברתה אין לה תקנה היכי ליעביד
ליקרבה וליקרבי לחם בהדה דלמא תמורה
היא ליקרבה בלא לחם דלמא תודה היא והא
כיון דלאו בת הקרבה היא קרא למעוטי
למה לי אמר רב ששת לעולם למעוטי
חילופי עולה ושלמים והכא במאי עסקינן
כגון שעברו עליו שני רגלים והומם וחיללו
על אחר ועבר עליו רגל אחד סלקא דעתך
אמינא הואיל ומכח קמא קאתי כמאן דעברו
עליו ג' רגלים דמי קמ"ל ולרבי מאיר דאמר
כיון שעבר עליו רגל א' עובר בבל תאחר מאי
איכא למימר אמר רבא הכא במאי עסקינן
כגון שהומם בתוך הרגל וחיללו (9) ועבר
עליו הרגל סלקא דעתך אמינא הואיל ומכח
קמא קאתי כמאן דעבר עליה כוליה רגל דמי
קמ"ל והיה בך חטא ולא בקרבן חטא והא
מהכא נפקא מדאחרים נפקא דתיבא (7) אחרים
אומרים יכול יהא בכור שעברה שנתו כפסולי
המוקדשין ויפסל תלמוד לומר (3) ואכלת לפני
ה' אלהין מעשר דגן תירושך ויצהרך
ובכורות בקרך וצאנך מקיש בכור למעשר
מה מעשר אינו נפסל משנה לחברתה י"אף
בכור אינו נפסל משנה לחברתה דלאו
בר הרצאה הוא אבל קדשים דבני הרצאה
גינהו אימא לא לירצו קא משמע לן ואבתי
מדבן

כפסח דמו. וצבול ראשון יעבור עליהן: מנא הני מילי. דלכל הק
דתיבא צמתיתא לעיל איכא צל תאחר: נדר. הרי עלי: נדבה. הרי
זו: נאמר להלן נדר ואם נדר או נדבה וגו': אלו הדמין והערכין
כו'. שהן קדשי צדק הציט וכולן לה' ואין לכהניס צהן כלום: הוא
ולא חילופיו. עליו אמה עובר ולא
על חילופיו ולקמיה מפרש לה: אלו
חטאות ואשמות. שהן נדרשין ממך
שהרי חובה הם מוטלין עליך:
ועולות ושלמים. כגון עולת ראייה
ושלמי חגיגה שהן חובה דלאו נדר
ונדבה צרישא דקרא כתיבי וה"ה
נמי לצכור (6) ולמעשר ופסח שהן
חובה: ה' אלהין אלו זקנות
ומעשרות. דהא קרא יתירא הוא דהוה
ליה למכתב כי דרוש ידרשנו וכבר ה'
כתוב למעלה ממקרא נדרוש ציה
לאמרוי זקנות ומעשרות (6) שכתוב
בהן שם זה ולך מהיכא דקרא לפני ה'
אלהין (דברים טז) ואכלת לפני ה'
אלהין מעשר דגןך (שם יז): **מעמד** זה
לקט שכחה ופאה. שהן חלקו של עני
דכתיב ציה את העני עמך (שמות כג):
ולא צקרבנך חטא. אין הקרבן
נפסל צכך: חילופי עולה. כגון
אצדה והפריש אחרת תמתיא
(10) נמנאלת הראשונה ונתכפר צה:
מקרב קרבי. וכיון דקרביה הרי היא
קרבן לעצמה ולשלמו קרינא ציה:
חילופי חטאת. שכיפרו צעליה מחמש
חטאות המתות היא ופשיטא דלא עבר
עליה צבל תאחר: חילופי סודה.
וכגון שנתערבה צראשונה וק"ל (1)
על זצח המודה חלות [ויקרא י] המודה
טעונה לחם ולא חליפתה ולא
תמורתה טעוין לחם: **ומתה אהם**
מהן. שאם היו שתייהן קיימות מציאן
ומציא ארבעים חלות כמשפט
המודה ואומר הרי הלחם הזה לשם
אותה שהיא מודה ושחיטת המודה
תקדש ארבעים כמשפטא אצל
מתה אין לחברתה תקנה (1) והיכי
ממעט קרא מצל תאחר: **וחללו על**
אחי. אמר זה תחת זה ובעל מום
יוצא לחלוין: **סלקא דעסק כו'.**
והכי קאמר קרא אס על האחד
עבר זמן איחור חייב ולא שיצטרפו
הוא וחילופיו לג' רגלים: **שעברה**
שנסו. מלותו בתוך שנתו שנאמר
(דברים טו) לפני ה' אלהין תאכלנו
שנה צשנה: **כפסולי המוקדשים.**
כבעל מום: **ויפסל.** הואיל ועבר
עליו ואיחרו [א] שהרי אין שנה
צבלא שלשה רגלים צרוצ שנים:
מקיש צכור למעשר. צמעשר דגן קא משמע קרא: **מה מעשר אינו**
נפסל כו'. דכתיב (שם יז) מעשרותיו שנה ראשונה ושניה: (8) **הראאה.** אס לכפרה
אס לדורון: **אימא לא לירצו.** אמתו

על חילופיו ולקמיה מפרש לה: אלו
חטאות ואשמות. שהן נדרשין ממך
שהרי חובה הם מוטלין עליך:
ועולות ושלמים. כגון עולת ראייה
ושלמי חגיגה שהן חובה דלאו נדר
ונדבה צרישא דקרא כתיבי וה"ה
נמי לצכור (6) ולמעשר ופסח שהן
חובה: ה' אלהין אלו זקנות
ומעשרות. דהא קרא יתירא הוא דהוה
ליה למכתב כי דרוש ידרשנו וכבר ה'
כתוב למעלה ממקרא נדרוש ציה
לאמרוי זקנות ומעשרות (6) שכתוב
בהן שם זה ולך מהיכא דקרא לפני ה'
אלהין (דברים טז) ואכלת לפני ה'
אלהין מעשר דגןך (שם יז): **מעמד** זה
לקט שכחה ופאה. שהן חלקו של עני
דכתיב ציה את העני עמך (שמות כג):
ולא צקרבנך חטא. אין הקרבן
נפסל צכך: חילופי עולה. כגון
אצדה והפריש אחרת תמתיא
(10) נמנאלת הראשונה ונתכפר צה:
מקרב קרבי. וכיון דקרביה הרי היא
קרבן לעצמה ולשלמו קרינא ציה:
חילופי חטאת. שכיפרו צעליה מחמש
חטאות המתות היא ופשיטא דלא עבר
עליה צבל תאחר: חילופי סודה.
וכגון שנתערבה צראשונה וק"ל (1)
על זצח המודה חלות [ויקרא י] המודה
טעונה לחם ולא חליפתה ולא
תמורתה טעוין לחם: **ומתה אהם**
מהן. שאם היו שתייהן קיימות מציאן
ומציא ארבעים חלות כמשפט
המודה ואומר הרי הלחם הזה לשם
אותה שהיא מודה ושחיטת המודה
תקדש ארבעים כמשפטא אצל
מתה אין לחברתה תקנה (1) והיכי
ממעט קרא מצל תאחר: **וחללו על**
אחי. אמר זה תחת זה ובעל מום
יוצא לחלוין: **סלקא דעסק כו'.**
והכי קאמר קרא אס על האחד
עבר זמן איחור חייב ולא שיצטרפו
הוא וחילופיו לג' רגלים: **שעברה**
שנסו. מלותו בתוך שנתו שנאמר
(דברים טו) לפני ה' אלהין תאכלנו
שנה צשנה: **כפסולי המוקדשים.**
כבעל מום: **ויפסל.** הואיל ועבר
עליו ואיחרו [א] שהרי אין שנה
צבלא שלשה רגלים צרוצ שנים:
מקיש צכור למעשר. צמעשר דגן קא משמע קרא: **מה מעשר אינו**
נפסל כו'. דכתיב (שם יז) מעשרותיו שנה ראשונה ושניה: (8) **הראאה.** אס לכפרה
אס לדורון: **אימא לא לירצו.** אמתו

(6) [מדרים ד', ג.] (7) [לקמן י:
מדרים יז, א.] (8) [מנחות פ"ג:
ד] תמורה כ"א: [נחמ"ס כט.
מוספתא סנהדרין פ"ג
ה"ג.] (9) [ע"י מהר"ש על
מוס' ד"ה ומעשרות],
(10) [מנחות ע"ג: א.] (11) [ג"ל
הכין, ח] כס"ל: ולהכי,
(ט) מ"י, (1) [פסחים עג.
ד"ה אשם].

תורה אור השלם

1. כי תדר נדר לך
אלהין לא תאחר
לשלמו כי דרוש ידרשנו
אלהין מעמד ויהי בך
דברים כג כב
2. ואם נדר או נדבה זבח
קרבנו יום הקריבו את
זבחו יאכל ומקדשת
הזבוח ממנו יאכל:
ויקרא י טו
3. ואכלת לפני ה'
אלהין במקום אשר
יבחר לשכון שמו שם
מעשר דגןך תירושך
יצהרך וצבירת בקרך
וצאנך למען תלמד
לקראת את ה' אלהיך כל
דברים כג כד

הגהות הב"ח

(א) גבי ונאמר להלן
נדר ואם מר או מצבה:
(ב) שם שהומם בתוך
הרגל וחיללו על אחר
ועבר עליו הרגל: (ג) ש"י
ד"ה ה' אלהין כי זקנות
ומעשרו ובכור שנתור
כגון כי מעשר דגןך
ובכורות בקרך וצאנך
(ד) שם ד"ה
הק"ל: (ה) שם ד"ה
חילופי עולה זו ונתכפר
בה ואחר"כ נמצאת
הראשונה: (ו) שם ד"ה
דבני הראה נינהו אס
לכפרה: (ז) תוב ציט
העמוד וחד לעברה זמנו
ולא שנתו וחד ללא
עברה:

מוסף רש"י

ולא בקרבן חטא. שאם
איחרו אינו נפסל. והיה
בך חטא סופא דקרא דלא
תאחר לשלמו הוא ונחיים
(כט.) יהא בכור שעברה
שנתו. חזו איחור
דכתיב לפני ה' תאכלנו
שנה צשנה כפסולי
המוקדשין. כאילו נפל צו
מום (נחיים כט.). ויפסל.
מהקריבה הואיל וכתיב
שנה צשנה (תמורה כ"א).
מה מעשר אינו נפסל
משנה לחברתה. שהרי
צבלשמי זמן ציבור לצער
כל המעשרות מן הציט
ולחמדות דכתיב מקן
שלם שנים מוליא (נחיים
כט.). דלאו בר הרצאה
הוא. אינו צל לכפר
עולה שמספרת על עשה
ושלמים שמציאן לדורין
ליתן שלם צין ישראל
לאציהם צשמים ואימא
הואיל ואיחרו צל צבירה
הוא ולא לירצו, קמ"ל
(שם).